

## ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ЯК ОДИН З ШЛЯХІВ АДАПТАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО СВІТОВОГО РИНКУ

*У статті розглянуто шляхи адаптації промислових підприємств до світового ринку в умовах кризи. Розглянуто основні мотиви та проаналізовано найбільші злиття та поглинання у гірничо - металургійному комплексі України, складено баланс сил і проаналізовано стан конкуренції. Ключові слова: злиття, поглинання, інтеграція.*

*В статье рассмотрены пути адаптации промышленных предприятий в мировой рынок в условиях кризиса. Рассмотрены основные мотивы и дан анализ крупнейших слияний и поглощений в горно-металлургическом комплексе Украины, составлен баланс сил и дан анализ конкуренции. Ключевые слова: слияние, поглощение, интеграция.*

*The article deals with ways to adapt the industrial enterprises in the world market during the crisis. The main theme and an analysis of the largest mergers and acquisitions in the mining and metallurgical complex of Ukraine, made up the balance of power and an analysis of the competition. Key words: mergers and acquisitions, integration.*

**Постановка проблеми.** Розвиток української промислової галузі на сучасному етапі характеризується перерозподілом власності та ринків. Цьому сприяла поява різного роду угруповань та холдингів, більшість з яких не мають яскраво вираженої галузевої специфіки і представляють собою конгломерати різнопрофільних активів. Ситуація на міжнародних ринках неодмінно позначається на українських компаніях. І в умовах жорсткої світової конкуренції та внутрішньої кризи промисловим підприємствам необхідно пристосовуватися до світових умов існування. Питання про виживання постає для того, хто не має власної ресурсної бази. Отже, для українських промислових підприємств вже виникла необхідність у вертикальній інтеграції через операції злиття і поглинання. Таким чином, застосування процесів злиття та поглинання для адаптації промислових підприємств до світового ринку є актуальною темою для розгляду.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженням розвитку процесів злиття та поглинання в Україні займались Васильчук Р. П., Владімірова І. Г., Шевченко Н. Т., Серов В. Н., Воронцов І. Г. та ін.

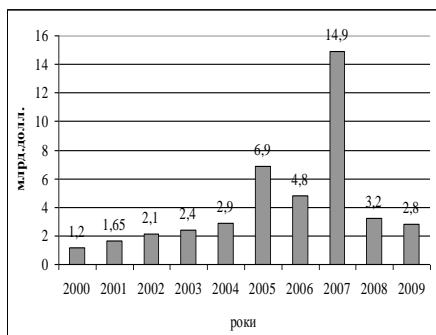
**Невирішена раніше частина загальної проблеми.** Для окреслення шляхів адаптації промислових підприємств до світового ринку в умовах кризи необхідно виявити основні мотиви злиттів та поглинань у гірничо - металургійному комплексі України, скласти баланс сил і дати аналіз стану конкуренції у цієї галузі.

**Мета статті:** аналіз розвитку процесів злиття та поглинання промислових підприємств України в умовах адаптації до світового ринку.

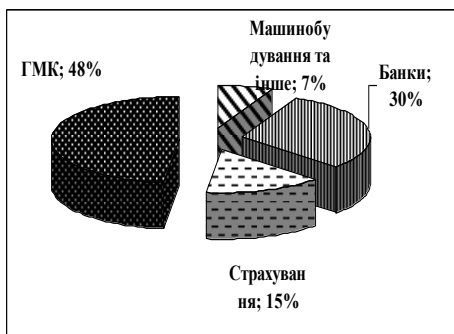
**Виклад основного матеріалу.** Злиття і поглинання - стратегія зростання компанії шляхом об'єднання двох і більше підприємств або отримання під контроль іншої компанії шляхом придбання абсолютного або

повного права власності. Основними мотивами злиття і поглинання компаній є: отримання синергетичного ефекту, підвищення якості управління, податкові мотиви, різниця в ринковій ціні компанії і вартості її заміщення, диверсифікація виробництва, особисті мотиви менеджерів. Однак, найголовнішою причиною реструктуризації компаній у вигляді злиттів і поглинань є прагнення отримати та посилити синергетичний ефект, що обумовлює зростання конкурентоспроможності підприємства [2] .

Розглянемо ринок злиття і поглинання в Україні у 2000-2009 рр. (рис. 1). Оскільки у 2007 році спостерігається найбільший обсяг злиття та поглинання, проаналізуємо структуру ринку злиття та поглинання у 2007 р. (рис. 2). Більшість операцій злиття та поглинання (48%) відбувається у гірничо-металургійному комплексі. Значна частка угод злиття та поглинання відбувається також у банківській сфері (30%) та страхуванні (15%).

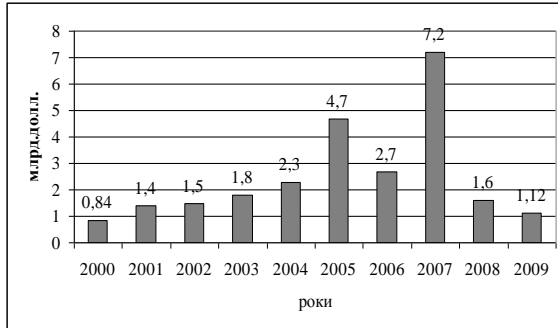


**Рис. 1. Ринок злиття та поглинання в Україні 2000-2009 рр.[5]**



**Рис. 2. Структура ринку злиття та поглинання в Україні у 2007 р.**

Розглянемо обсяг угод злиття і поглинання у гірничо-металургійному комплексі (ГМК) як у одному із найбільших сегментів ринку злиття та поглинання в Україні (рис. 3).



**Рис. 3. Злиття та поглинання у ГМК України у 2000-2009 рр. [5]**

Проаналізував динаміку угод злиття та поглинання у ГМК України, можна зробити висновки, що тенденція аналогічна тенденції ринку злиття та поглинання в цілому в Україні. У 2005 р. обсяг угод злиття та поглинання у ГМК зріс у 6 разів у порівнянні з 2000 р. У 2007 р. темп росту у порівнянні з 2006 р. склав 267%, а у 2008 р. ринок злиття і поглинання у ГМК знизився у 4,5 рази.

Аналіз ринку злиттів та поглинань в Україні показав, що більшість операцій злиття та поглинання в Україні відбувається у гірничо-металургійному комплексі. Максимально активізувався ринок злиття та поглинання у гірничо-металургійному комплексі у 2007 р., але під впливом світової кризи обсяг ринку значно знизився. Гірничо-збагачувальні підприємства у кризовий рік вийшли на передові позиції, у той час як металургійні підприємства погіршили своє становище. Так, до десятки лідерів з металургійних підприємств потрапили: «Міттал Стіл Кривий Ріг», «МК Азовсталь», «ММК ім. Ілліча», «Харцизький трубний завод», «Авдіївський коксохімічний завод» та «Снаківський металургійний завод». Таким чином, більшість підприємств-лідерів 2008 р. металургійного комплексу належать «Метінвесту», що свідчить про те, що вертикально-інтегрованої компанії легше працювати у кризовий період у порівнянні з іншими. Особливістю українських операцій злиття та поглинання у металургійному комплексі України є переважне використання методу поглинань, а не злиття.

На українському металургійному ринку найбільшими власниками металургійних підприємств в Україні є «Метінвест Холдинг», Mittal Steel, Evraz Group, Індустріальний Союз Донбасу та «Інтерпайп». У табл. 1 наведені найбільші угоди злиття та поглинання у ГМК за участю українських компаній у 2007-2010 рр.

*Таблиця 1*

**Найбільші угоди злиття і поглинання у ГМК за участю українських компаній 2007-2010 рр. [3]**

Компанія	Покупець	Проданий пакт акцій, %
2007 рік		
«Смарт-груп» (Україна)	Метінвест (група SCM, Україна)	Передача підприємств «Смарт-груп» Метінвесту в обмін на 25%+1 акція Метінвесту
ГЗК «Суха балка» Дніпропетровський метзавод ім. Петровського Баглейкокс Дніпрококс Дніпродзержинський коксохімічний завод Південний ГЗК	Evrast Group (Росія)	Продаж більш ніж 90% у кожному з 5 підприємств і близько 50% акцій Південного ГЗК
Consolidated Minerals (Австралія)	Palmary (група «Приват», Україна)	95%
Trametal SP (Італія) Spartal UK (Велика Британія)	Метінвест (група SCM, Україна)	100%
2008 рік		
Мини-металургійний завод «Истил» (Україна)	«Миринвест» (Росія)	100%
Шахта «Комсомолец» («Сибирско-уральская энергетическая компания» Росія)	«Енерго» (Україна)	100%
2009		
«Єнакіївський металургійний завод»	Метінвест (група SCM, Україна)	37,04%
Феггехро	«Приват груп» (Україна)	10%
Unated Coal Company (США)	Метінвест (група SCM, Україна)	100%
2010		
ІСД (Україна)	Внешэкономбанк (Росія)	30,3%
Донецький електрометалургійний завод	«Мечел» (Росія)	53,2%
ВАТ «ММК ім. Ілліча»	Метінвест (група SCM, Україна)	75%

Проаналізувавши ситуацію ринку злиття та поглинання у ГМК України, можна скласти баланс сил в українському ГМК (табл. 2).

*Таблиця 2*

## Баланс сил у ГМК України [2]

Дефіцит ресурсів	Профіцит ресурсів
Сированна забезпеченість (ІСД, Запоріжсталь)	Сированна забезпеченість (Концерн Енерго, Метінвест, Євраз груп)
Фінансові ресурси (ІСД, Запоріжсталь)	Фінансові ресурси (Арселор Мітал Кривий Ріг)
Політичний вплив (Арселор Мітал Кривий Ріг)	Політичний вплив (Метінвест, ІСД)

Таким чином, на українському металургійному ринку найбільшими власниками металургійних підприємств в Україні є «Метінвест Холдинг», Mittal Steel, Evraz Group, Індустріальний Союз Донбасу та «Інтерпайп».

До основного складу гірничо-металургійного комплексу України входять наступні види підприємств: гірничорудні, коксохімічні, металургійні та трубні. Якщо, підприємство чи угруповання має у своєму складі більшість з вищенаведених видів виробництв, тобто воно вертикально інтегровано, то таке підприємство чи угруповання є більш конкурентоспроможним як на національному, так і на світовому ринку. Отже, проаналізуємо конкуренцію українських підприємств ГМК за різними видами продукції та належність їх до об'єднань. У табл. 3 приведена конкуренція підприємств ГМК за різними видами продукції та наведені власники даних підприємств.

У металургійному комплексі найближчими конкурентами між собою є «Міттал Стіл Кривий Ріг», «МК Азовсталь» та «ММК ім. Ілліча», які є поглинутими. Аналіз діяльності поглинутих та непоглинутих підприємств України показав, що функціонувати поглинутим підприємствам у період кризи легше у порівнянні з непоглинутими. Окрім того, на промислових підприємствах після їх поглинання спостерігається покращання показників виробничої, збутової діяльності та фінансового стану.

Наявність істотного ресурсного потенціалу робить Україну привабливою для найбільших світових ТНК, результатом чого став прихід в Україну «Арселор Міттал». Крім того, цього року до України позначили інтерес південнокорейська «Posco», третього за величиною сталевиробник Азії, а також австрійська Voestalpine. Більшість компаній побоюються працювати в Україні поодиночці, тому шукають місцевого партнера. Крім того, фінансова криза, стагнація на ринку металопродукції і зростання сировинних витрат у собівартості готової металопродукції прискорюють консолідацію бізнесу в металургії. Це відкриває для українських корпорацій нові можливості для створення стратегічних альянсів, які зможуть вирішити частину проблем. Застосування процесів злиття та поглинання дозволяють підвищити конкурентоспроможність підприємств, оскільки підприємства мають змогу досягти синергетичного ефекту від збільшення обсягів виробництва, обсягів реалізації, прибутку від реалізації та зниження валових витрат та витрат на рекламу та збут.

Таблиця 3

## Конкуренція підприємств ГМК України за різними видами продукції

	Гірничорудні		Коксохімічні		Металургійні					Труби	Власник
	Агломерат	Концентрат	Кокс металург	Кокс валовий 6%	Чугун	Сталь	Обжим	Прокат гар	Прокат хол.	Труби	
Міттал Стіл Кривий Ріг	+	+	+	+	+	+	+	+	+		Mittal Steel
МК Азовсталь	+		+	+	+	+	+	+	+		«Метінвест»
Єнакіївський МК	+		+	+	+	+	+	+	+		«Метінвест»
Центральний ГЗК»	+	+									«Метінвест»
Північний ГЗК	+	+									«Метінвест»
Інгулецький ГЗК		+									«Метінвест»
Авдіївський коксохімічний завод			+	+							«Метінвест»
Харцизький трубний завод										+	«Метінвест»
Південний ГЗК	+	+									«Метінвест», Evraz Group
Дніпропетровський МЗ ім. Петровського					+	+	+	+	+	+	Evraz Group
Баглійкокс			+	+							Evraz Group
Дніпркокс			+	+							Evraz Group
ММК ім. Ілліча	+				+	+	+	+	+	+	«Метінвест»
Донецький МЗ					+	+		+	+		ВАТ«ДонецькийМЗ»
Алчевський МК	+				+	+		+	+		ІСД
Дніпровський ім. Дзержинського	+				+	+	+	+	+		ІСД
Алчевський коксохімічний завод			+	+							ІСД
Запоріжсталь	+				+	+	+	+	+		«Запоріжсталь»
Луганський трубний завод										+	«Запоріжсталь»
Нижньодніпровський трубпрокатний завод						+		+	+	+	«Інтерпайп»
Новомосковський трубний завод										+	«Інтерпайп»

**Висновки.** Таким чином, в умовах адаптації до світового ринку промислові підприємства прибігають до процесів злиття та поглинання. Укрупнення промислових підприємств шляхом злиття та поглинання дозволяє підвищити конкурентоспроможність поглинутих підприємств, дає змогу вийти на нові зарубіжні ринки збуту, посилює фінансову стійкість. Поглинутим підприємства легше вийти з кризи та зберегти стійкі позиції на ринку.

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Васильчук Р. П. Оцінка стану та перспективи ринку злиття та поглинання в Україні [Текст] / Р. П. Васильчук – Економіка. Фінанси. Право. – 2007. - №5. – С. 10-17.
2. Владимірова І. Г. Слияния и поглощения компаний: характеристика современной волны [Текст] / И.Г.Владимірова - Менеджмент в России и за рубежом. - 2002. – №1. – С. 18-25.
3. Молдован О. О. Вертикальна інтеграція як напрям підвищення конкурентоспроможності підприємств чорної металургії України. [Текст] / О. О. Молдован – Стратегічні пріоритети. – 2009. - №2(11). – С. 145-151.
4. Нуген Т. Х. Международный рынок слияний и поглощений: последние тенденции и перспективы роста [Текст] /Т.Х. Нуген. – Персонал. – 2005. - №2. – С. 58-63.
5. Укррудпром аналітика. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrudprom.com>.